

THE EUROPEAN DISCOVERY OF CHINA

POMPEU FABRA UNIVERSITY BARCELONA

XINA EN EL PUNT DE MIRA

LA DIFUSIÓ DE LA PORCELLANA BLANC-I-BLAVA

Els textos van ser importants per al descobriment europeu de la Xina. Però les primeres notícies no van ser només textuals. Durant mil·lennis, havien arribat objectes xinesos a Europa. Primer de tot, les sedes, que ja eren importants a l'imperi Romà, que va donar a la Xina el seu primer nom a Occident, Sèrica, la terra de la seda.

A l'edat mitjana, es vestien amb seda les autoritats civils i religioses tant de l'Europa cristiana com del món islàmic. Quan les invasions mongoles van establir una connexió sense precedents per tot Euràsia, els seus tèxtils entreteixits amb fil d'or, l'anomenada "roba d'or" (*nasij*), adorna les robes cerimonials de tot Euràsia, juntament amb les llargues línies de l'escriptura de Phags'pa, que els emperadors mongols xinesos van provar d'introduir a la Xina.

Ho vam veure a les pintures del segle XIV, a les sedes que decoraven els barrets dels soldats a la *Crucifixió* de Giotto i a la *Mare de Déu amb infant* de Filippo de Memmo. Els pintors renaixentistes italians, extremament curiosos, no només van incloure mocadors de seda als seus quadres: de tant en tant, com al *Màrtir dels Franciscans*, d'Ambroggio Lorenzetti, algunes cares mongoles i barrets mongols reals es deixen veure entre la multitud.

La porcellana blanc-i-blava xinesa va ser la següent i es va estendre tan àmpliament que s'ha considerat el primer producte global. L'ús sistemàtic del cobalt persa, emprat per a la decoració de vidriats blaus, va donar a les porcellanes blanc-i-blaves de la dinastia Ming la seva qualitat inigualable i les va transformar en productes de luxe suprem.

A mitjan segle XIV, les porcellanes xineses ja es podien trobar per tot l'oceà Índic, i cap a la fi de segle, aquestes ceràmiques creuaven amb regularitat l'Àsia Central i eren la vaixel·la habitual a les corts principesques de Pèrsia.

El món musulmà les va conèixer molt abans que els europeus. Els contactes directes entre aquests i els xinesos van començar a principis del segle XV, quan González de Clavijo va anar a la cort de Tamerlà a Samarcanda com a ambaixador del rei de Castella. Allà va ser testimoni de l'arribada d'una caravana de vuit-cents camells procedents de Catai i de l'arribada

d'ambaixadors xinesos a la cort de Tamerlà. Va descriure els regals que portaven com els més cars i valuosos que mai havia vist. I va concloure que els artesans de Catai eren més hàbils que els de qualsevol altra nació. En aquells moments, les porcellanes xineses estaven a punt d'arribar a Europa, que ja n'havia sentit a parlar gràcies al llibre de Marco Polo, que conté una descripció ben acurada de la porcellana xinesa.

A la primera dècada del segle XV, les expedicions de Zheng He van estendre la porcellana xinesa per totes les costes de l'oceà Índic. Un munt considerable de ceràmiques xineses van arribar a les costes orientals d'Àfrica: el fet que s'introduïssin a les tombes dels cacics wassili demostra la importància ritual de les porcellanes xineses.

Quan, després de la fi de les expedicions de Zheng He, les flotes xineses van abandonar l'oceà Índic, l'imperi Otomà s'hi va dirigir a través del golf Pèrsic i el mar Roig. I així, una enorme quantitat de ceràmiques xineses van començar a arribar al palau Topkapi a Istanbul, que avui dia en conserva més de deu mil, sovint adaptades al gust turc, amb els gerros xinesos coberts amb una peça de plata.

Una de les principals raons del flux abundant de la porcellana xinesa al segle XV era la gran producció d'aquesta a la mateixa Xina: en només un any, 1433, el forn de Jingdezhen va rebre un encàrrec imperial de quasi cinquanta mil peces de porcellana. Els regals principescos de tot Occident van començar a contenir algunes d'aquestes peces. I tan aviat com el 1461, el sultà d'Egipte va oferir-ne una petita quantitat al dux de Venècia, en van arribar més com a regals del sultà mameluc a la fi de segle.

L'any 1487, Lorenzo de Mèdici ja adquiria les seves primeres porcellanes blanc-i-blaves i Vasco da Gama va tornar de l'Índia l'any 1499 amb una peça de porcellana xinesa que portava com a regal al rei.

Amb l'arribada d'un nou segle, però abans i tot que els portuguesos enviessin els seus primers vaixells a la Xina, les porcellanes blanc-i-blaves Ming apareixien en pintures renaixentistes. La seva importància les va situar al centre de les pintures. La primera va aparèixer a *l'Adoració dels Mags*, d'Andrea Mantegna, pintat l'any 1500. La pintura emfatitza els regals especials que els tres reis mags porten al messies. Just al mig s'alça el regal portat per un rei Gaspar barbut i amb el cap descobert, una copa blanc-i-blava xinesa, d'igual valor a les gerres d'or i d'ambre que ofereixen els altres dos reis.

El vas de Mantegna segueix la línia de la gran varietat de plats que es presentaven en petits bols als banquetes xinesos des dels temps dels Song. Però els mongols van introduir nous hàbits culinaris, centrats en les festes comunals, en les quals els grans gerros eren una millor opció. Aquests també van arribar a Europa. L'any 1514, una sèrie de grans porcellanes blanc-i-blaves Ming apareixen a *La festa dels déus*, de Giovanni Bellini.

Just al mig de la pintura, un parell de bols Ming s'usen per servir als déus, mentre que un altre el trobem a terra.

L'arribada portuguesa a la Xina l'any 1524 va originar que es portés immediatament la porcellana xinesa a Lisboa. Durant quasi mig segle, els portuguesos van fer contraban, es van unir als pirates i van comerciar, en funció de les seves oportunitats.

Però ben abans de la colonització de Macau, els portuguesos ja eren intermediaris actius i

clients habituals de les porcellanes i sedes xineses i estaven directament implicats en el disseny i la producció dels artesans xinesos que abastaven el mercat portuguès.

Això es fa evident, per exemple, en aquest gerro de porcellana, un dels sis fets especialment per al capità d'un vaixell portuguès l'any 1552. Més endavant, la quantitat de porcellana blanc-i-blava que arribava a Lisboa cobrirà completament amb 261 plats el sostre del palau de Dos Santos.

Cap a la fi del segle XVI, aquesta porcellana era un objecte habitual a les corts europees; Felip II, que des de l'any 1581 també era rei de Portugal, en posseïa tres mil peces, algunes fetes especialment per a ell, amb les armes de Castella i Lleó.

La peça més antiga de porcellana xinesa coneguda per al mercat espanyol va ser encarregada pels agustins l'any 1575 i porta l'emblemàtica àguila bifacial. Gerros amb escuts d'armes, a vegades pintats cap avall, sovint anaven junts amb ampolles amb escenes religioses i anagrames de la majoria d'ordes religiosos, com els agustins, els dominics o els jesuïtes, o frases pietoses com aquest *Ave Maria*.